

Začleňování dětí z Ukrajiny

Stručný průvodce pro vyučující

Vážené paní učitelky, vážení páni učitelé,

posíláme Vám inspiraci pro začleňování dětí z Ukrajiny. Naše dlouholeté zkušenosti můžete využít i při začleňování všech dětí s migrační zkušeností či bilingvních dětí. Používáme zastřešující termín *vícejazyčné děti* nebo *děti s odlišným mateřským jazykem (OMJ)*.

Uvědomujeme si, že poslední dobou je to pro Vás hodně náročné. Po dvou letech online výuky přišla válka a spolu s ní uprchlíci z Ukrajiny. Nikdo z nás na tom ale nenese vinu. Prostě to tak je. Pojďme tedy současný stav brát pragmaticky a s nádechem a výdechem si říci, na čem opravdu záleží. Pak lze začít situaci řešit krok po kroku.

Záleží hlavně na Vás, na učitelích. Bez Vás to nepůjde. Pečujte prosím o sebe, hledejte podporu v týmu i mimo školu, šetřete síly. Využívejte supervizi.

Důležitý je pocit bezpečí a schopnost přijmout každé dítě takové, jaké je. Ať už je nové, nebo „starousedlík“. Teprve pak se může uvolnit, zbavit se obav, začít se rozvíjet, učit se nové věci. U všech dětí záleží na přijetí jejich příběhu. U dětí s migrační zkušeností je to bolestný příběh o opuštění – místa, rodiny, blízkých bytostí. O různých kulturních zkušenostech, o neznalosti vyučovacího jazyka. Bohužel také o válečných traumatech.

Vaše úloha při přijetí těchto dětí je klíčová nejen při jejich podpoře, ale také v péči o dobré vztahy ve třídě. Můžete dětem nabídnout rozvoj odpovídající jejich možnostem, netlačit na výkon, nastavit pohodu, motivovat je k zapojení do kolektivu. Váš přístup je příkladem pro všechny děti.

Nebude to jednoduché, ale věřte mi, že podpora vícejazyčných žáků může být přínosem pro celou třídu. Výuka se zjednoduší, ujasní, zaměří na to podstatné. Zapojí se do ní s porozuměním všichni. Máme to vyzkoušené.

Společně to zvládneme. Nejste v tom sami. Přinášíme Vám souhrn základních informací a odkazů pro Vaši podporu. Na METU se můžete spolehnout.

Hodně sil do nového školního roku přeje

Kristýna Titěrová
Programová ředitelka METY

..META*~

Rozdíly v českém a ukrajinském systému vzdělávání

Vzdělávací systémy v Česku a na Ukrajině se liší. **Povinná školní docházka na Ukrajině** je v současné době **11/12letá**, je do ní zahrnuto 9 let školní docházky na základní škole (na závěr žáci skládají zkoušku) a 3 roky na střední škole různého typu. Povinné základní vzdělávání začíná v 6 letech vstupem do první třídy, ve které trvá vyučovací hodina 35 minut. **Výuka latinky** se zařazuje současně se zahájením výuky cizího jazyka, což bývá většinou od 3. ročníku.

Odlisný je také **způsob hodnocení** žáků na Ukrajině. V 1. třídě se užívá slovní hodnocení, v dalších ročnících se hodnotí pomocí 12bodové škály pro klasifikaci. Stupnice je ale opačná, než je zvykem v České republice. 12 je nejlepší hodnocení a 1 bod nejhorší (např. na Ukrajině známky 12, 11, 10 odpovídají v České republice známám 1*, 1, 1-).

Čeština jako druhý jazyk (ČDJ)

Jestliže do českého jazykového prostředí přijde někdo, jehož mateřským jazykem není čeština a kdo česky neumí, je pro něj velmi těžké umět hned komunikovat. Potřebuje čas na to, aby se naučil mluvit česky, stejně jako jsme ho potřebovali my. Ze zkušeností víme, že komunikovat v druhém jazyce se naučíme zhruba do 2 let, ale umět jazyk tak, abychom se v něm mohli vzdělávat a obstát ve výuce, trvá 5 až 7 let, někdy i více!

Naučit se druhý jazyk tak, abychom se v něm mohli vzdělávat, trvá minimálně 5 až 7 let! Každé dítě z ciziny může navštěvovat jazykovou přípravu v určené škole, a učit se tak češtinu intenzivně, ideálně 10 a více hodin týdně.

Vícejazyčné děti se musí učit češtinu jinak než my. Nepotřebují hned znát vyjmenovaná slova, důležité jsou praktické znalosti: jak si půjčit tužku, zajistit oběd v jídelně, zeptat se na cestu apod.

Učit ČDJ je úplně jiné než učit český jazyk rodilé mluvčí. Ty učíme číst a psát i pravidla v jejich mateřštině, často učíme o jazyce. Vícejazyčné děti učíme nejdříve komunikovat, rozumět, číst a psát. Prostřednictvím těchto dovedností je učíme systém jazyka postupně a systematicky. **V případě vícejazyčných dětí je výuka češtiny základem začlenění. Učení češtině je záležitostí všech učitelů a vyučovacích předmětů, nejen češtinářů a předmětu český jazyk.**

Když jsem přijela do Čech, snad celý první rok jsem si připadala jako v bublině. Nemohla jsem z ní ven a nikdo do ní nemohl za mnou. I když jsem přes bublinu všechno viděla a slyšela, byla jsem úplně izolovaná. A nebylo to jen jazykem, kterému jsem nerozuměla. Všechno bylo úplně jiné a neznámé. Pořád jsem se bála, že udělám něco špatně, směšně nebo prostě jinak. Tak jsem se radši neprojevovala vůbec.

Maria, 12 let, Bulharsko

TIP!

Je třeba myslet na všechny žáky ve třídě a na jejich pohodu i pocity.

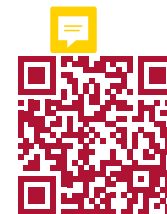
Pro všechny žáky je situace nová, nejsou na ni připraveni a všichni ji musí zpracovat. Osvědčené postupy, jak zvládnout adaptační proces a vyhnout se nechtěným konfliktům či soupeření mezi dětmi, najdete zde.

<https://inkluzivniskola.cz/adaptace-klima-skoly>

Užiteční pomocníci

Portál www.inkluzivniskola.cz je zdrojem veškerých potřebných informací a materiálů pro ČDJ.

<https://inkluzivniskola.cz/cestina-jako-druhy-jazyk>

Učebnice Levou zadní, aplikace a pracovní sešit, včetně praktických plakátů do třídy – pro děti na druhém stupni.

<https://ceskylevouzadni.cz/>

E-learning www.cestina2.cz pro nejmenší, včetně začínajících čtenářů.

www.cestina2.cz

Gramatická příručka.

<https://meta-ops.eu/publikace/gramaticka-prirucka/>

Video se základními tipy na výuku ČDJ.

<https://youtu.be/6JED7ibyVfC>

Bez spolupráce to nepůjde

V systému začleňování vícejazyčných žáků hraje každý aktér důležitou a nezastupitelnou roli. Bez aktivní spolupráce mezi všemi členy týmu to prostě nepůjde.

Ředitel/ka školy

- komunikuje vizi školy (vyučujícím i rodičům),
- přijímá a zařazuje žáky do třídy, získává základní informace o dětech,
- zodpovídá za nastavení a financování podpory dětí (výuka ČDJ, podpora ve výuce, asistenti pedagoga).

Školní poradenské pracoviště (ŠPP)

- monitoruje vzdělávací potřeby vícejazyčných žáků (výchovný poradce),
- monitoruje a podporuje začleňování do kolektivu v rámci třídnických hodin (metodik prevence),
- stará se o psychickou pohodu všech žáků (školní psycholog).

Koordinátor/ka začleňování vícejazyčných dětí

- nastavuje systém podpory vícejazyčných žáků a žákyň (plány podpory, výuka ČDJ, sdílení informací a materiálů, komunikace s rodiči),
- spolu s ředitelem školy zajišťuje financování podpory,
- metodicky podporuje pedagogy, předává kontakty na další organizace.

Učitel/ka češtiny jako druhého jazyka (ČDJ)

- provádí jazykovou diagnostiku a navrhuje rozsah výuky ČDJ,
- učí ČDJ (intenzivní výuku na začátku i méně intenzivní podporu u pokročilejších dětí),
- vyhodnocuje pokroky vícejazyčných žáků a navrhuje úpravy v podpoře.

Asistent/ka pedagoga a dvojjazyčný / ukrajinský asistent

- vytváří podpůrné materiály, upravuje zadání, podporuje žáky během hodin,
- pomáhá s orientací ve škole i s komunikací s rodiči,
- podporuje vícejazyčnost žáků a rozvoj mateřského jazyka (dvojjazyční a ukrajinskí asistenti).

Třídní učitel/ka

- podporuje adaptaci žáků na nové školní i kulturní prostředí, pomáhá vytvářet situace vedoucí k začlenění žáků do kolektivu třídy,
- stará se o zdravé vztahy ve třídě, o psychosociální pohodu žáků,
- komunikuje pravidelně s rodiči nebo s tlumočníky.

Každý učitel / Každá učitelka

- podporuje žáky v hodinách, zaměřuje se na podporu jazyka ve svém předmětu,
- přizpůsobuje obsah a metody vzdělávání pro vícejazyčné žáky,
- hodnotí děti individuálně za pokroky.

Dobrou praxi škol s nastavením podpory najdete zde.

<https://inkluzivniskola.cz/inspirace-ze-skol-0>

Podívejte se na svět očima vícejazyčného dítěte

1. Čeština je pro mě nový jazyk – stejně jako pro Vás angličtina, němčina nebo čínština. Ale běžné konverzační fráze mi vůbec nestačí, musím například umět popsat složení buňky! Představte si, že jste ve škole v cizí zemi.
2. Učím se postupně – jazyk i orientaci ve Vašem prostředí.
3. Vše je pro mě nové, potřebuji pomoc. Pomozte mi se zorientovat.
4. Málo mluvím, ale to neznamená, že jsem hloupý. Jen se stydím nebo to neumím říct česky.
5. Moje myšlenky jsou komplikovanější a bohatší než můj projev v češtině.
6. Chci zažívat úspěch – jako každý.
7. Chci zapadnout mezi ostatní a přejí si, aby moje sžívání s okolím netrvalo moc dlouho – ale jednoduché to není, když jim nerozumím.

Ve výuce:

1. Jsou věci, ve kterých jsem dobrý. Pokuste se zjistit, co to je.
2. Někdy vnímám dění kolem sebe jinak než ostatní, jinak, než jste zvyklí.
3. Mluvte na mě pomalu a ukazujte mi obrázky.
4. Dávejte mi jednoduché, jasné a srozumitelné zadání. Potřebuji porozumět tomu, co mám dělat, a pochopit to, abych to pak mohl splnit.
5. Dávejte mi úkoly, které mohu splnit. A nenechávejte mě jen tak sedět. Připadám si pak k ničemu a také se mi potom nechce nic dělat.
6. Dovolte mi používat pomůcky (slovník, tabulky, mapy...).
7. Pochvalte mě, když si to zasloužím.
8. Časem to zvládnou. Každý předmět má jinou slovní zásobu a trvá mi, než se ji naučím.
9. Nesrovnávejte mě s těmi, kdo se učí v mateřském jazyce.
10. Moje pokroky mohou být pomalejší než u ostatních ve třídě, protože ještě moc dobře nerozumím.

TIP!

Vyzkoušejte si sami principy a metody, které fungují!

<https://inkluzivniskola.cz/principy-prace-s-zaky-na-ZS-SS>

Inspirativní materiály přímo do výuky v konkrétních předmětech najdete zde.

<https://inkluzivniskola.cz/pracovni-listy-predmety>

10 jednoduchých tipů pro začátek

1. Píšeme a kreslíme na tabuli.
2. Používáme obrázky, schémata nebo tabulky.
3. Dáváme úkoly, které nejsou „mluvící“.
4. Dáváme jednoznačné a jednoduché instrukce, které se opakují.
5. Zajistíme, aby vícejazyčné dítě znalo přesně slova nebo věty, které má říci.
6. Dvakrát až třikrát za hodinu dítě cíleně aktivujeme.
7. Zajistíme pro žáka slovník.
8. Pouze nemluvíme, ale používáme také vizualizace a praktické činnosti.
9. Spolupracujeme s koordinátorem, výchovným poradcem a s učitelem češtiny jako druhého jazyka.
10. Načerpáme inspiraci na www.inkluzivniskola.cz.

Nejste na to sami!

TIP!

Stáhněte si zdarma cenné rady a tipy od lidí, kteří se v METĚ zabývají vzděláváním vícejazyčných dětí téměř dvacet let!

<https://meta-ops.eu/publikace/pruvodce-zaclenovanim-zaku-s-odlisnym-materskym-jazykem-pro-zakladni-skoly>

<https://meta-ops.eu/publikace/ucime-cestinu-jako-druhy-jazyk-pruvodce-pro-ucitele/>

<https://meta-ops.eu/publikace/asistujeme-u-deti-s-odlisnym-materskym-jazykem-prakticka-prirucka-pro-asistenty-a-asistentky-pedagoga-v-zs/>

ČEŠTINA JAKO DRUHÝ JAZYK

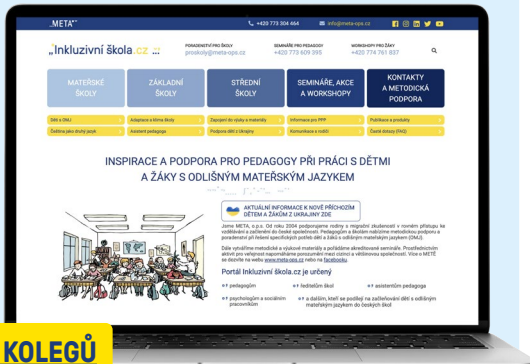
KOMUNIKACE S RODIČI

TIPY Z PRAXE

VÝUKOVÉ MATERIÁLY

SEMINÁŘE A WORKSHOPY

ČASTO Kladené otázky vašich kolegů

Vše, co potřebujete vědět,
přehledně na jednom místě!
www.inkluzivniskola.cz

Nenechte se ujít tematické
informační materiály a další
novinky z METY!
Registrujte se zde.

..META*

MS
MT

NADACE
České sportovní

<https://url.cz/ArHj>